

YARGI REFORMU TOPLANTILARI –I, SONUÇ BİLDİRGESİ

YARGI REFORMU STRATEJİ BELGESİ –YRSB- MEVCUT DURUMUN İTİRAFI (MI), YA DA

YARGISAL DÜZENİN KAMUSAL DENETİME AÇILIP ŞEFFAFLAŞMASI VE YARGIYA YENİDEN GÜVEN DUYULMASINI SAĞLAMA HEDEFİNE İÇTENLİKLİ VE ÖZELEŞTİREL BİR KOŞUŞ (MU), **YA DA**

TÜRK ADALET SİSTEMİNİN DEMOKRATİKLEŞME İRADESİNİN BİR YANSIMASI (MI), **YA DA**

KİMİN İRADESİ?

30 Mayıs 2019’da kamuoyuna duyurulan Yargı Reformu Strateji Belgesi ile ülkemizin adalet sisteminin 2023’e kadar izleyeceği yol haritasının ortaya konulduğu iddia edilmektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın yargı reformunu açıklarken; AB vurgusu yaparak, ülkemizin AB üyeliği sürecindeki en büyük kazanımlarından birinin reform paketlerinin geliştirilmesi olduğu ve bu paketlerin ülkemizin demokrasi, adalet ve insan hakları istemleri göz önüne alınarak hazırlandığı belirtilmektedir.

YRSB’nin sunumunda, “güven veren adalet” ilkesiyle hazırlandığı ve yargıda reform stratejilerini somut politikalar üzerinden formüle edildiği belirtilmekte ve yüksek mahkemeler, barolar, hukuk fakülteleri, sivil toplum örgütleri, hâkim ve savcılar ile avukatların yanı sıra ilgili diğer kurum ve paydaşların katılımıyla gerçekleştirilen geniş tabanlı bir müzakere neticesinde ortaya çıkarıldığı iddia edilmektedir. Ancak, hazırlanma sürecinde toplumun farklı kesimlerinin katılımının nasıl ve ne kadar sağlandığı açıklanamamaktadır. Belgenin aldığı eleştiriler ve nesnel olarak bakıldığında açık biçimde görünen yetersizliği, açıklanamazlığın delili olsa gerektir.

İktidara yakın çevreler, AKP’nin reformcu karaktere sahip olduğunu ve yargı reformu paketinin bu özelliğini kaybettiği yönündeki eleştirilere iyi bir yanıt olduğunu ileri sürüyorlar. Onlara göre, Yargı Reformu Strateji Belgesi, reform ile mücadele iradesinin bir sentezini oluşturuyor ve YRSB ile hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi ile adalet hizmetlerinin iyileştirilmesi amaçlanıyor.

En dikkat çeken tutum ise, bu belgenin “başkanlık sistemine geçiş sürecinde kurumların yeniden ele alınması iradesinin bir göstergesi” olarak ele alınması ve eleştirilere, “mücadele sırasında yıpranan kurumların toparlanacağı” yönünde bir beklenti yaratılarak yanıt verilmesi.

Yine, YRSB’nin, güven veren ve erişilebilir adalet vizyonuna sahip olduğu, toplumun adalet gereksinimini karşılayacak etkin ve hızlı işleyen bir yargı sisteminin oluşturulması için gerekli olan mevzuat ve uygulama değişikliklerine ilişkin kapsamlı hedefler öngördüğü savunulabilmektedir.

YRSB’nde öne çıkan başlıklar, “hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi, hak ve özgürlüklerin daha etkin korunup geliştirilmesi, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının güçlendirilmesi, sistemin şeffaflığının artırılması, yargısal süreçlerin basitleştirilmesi, adalete erişimin kolaylaştırılması, savunma hakkının güçlendirilmesi ve makul sürede yargılanma hakkının daha etkin korunması” olarak sıralanmaktadır.

Bu başlıkların tamamı, İHAS md 6 ve Anayasa md 36 ile güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ile doğrudan ilintilidir.

Bilindiği gibi, adil yargılanma hakkı, İHAS sistematığı içinde mutlak değil, sınırlanabilen bir hak olarak düzenlenmiştir. Ancak, bir hakkın sınırlanabilir nitelik taşıması, demokratik toplum düzeninde, OHAL, terörle mücadele vb nedenlerle “ölçsüz” biçimde sınırlanmasına, bu haktan vazgeçilmesine, bu

hakkın kullanılamaz hale getirilmesine yol açamaz. İnsan hakları öğretisinde, bu hakkın “juscogens” nitelik taşıdığı kabul edilmektedir.

OHAL, öncesi ve sonrasında yani halen içinde bulunduğumuz süreçte ise, bu hak ülkemizde yaşayan insanlar için “kullanılamaz” hale getirilmiştir. Bu nedenle, adil yargılanma hakkının yeniden ve gerçekten kullanılabilirliğe kavuşturulması için atılan önemli bir adım olarak sunulan YRSB’nin, uygulanabilir/somut/sürdürülebilir/gerçekçi öneriler ve ayrıntılı biçimde planlanıp programlanmış hizmet modelleri/davranış kodları içermesi gerekmektedir.

Adil yargılanma hakkının içerdiği ilkelerin “vazgeçilmez” olduğu ve “yargılama sistemimizin temelini” oluşturduğu doğru ise; bu temelin çürük olmaması, çürümesine göz yumulmaması gerekmektedir. YRSB ile hedeflenen amaçlara nasıl ulaşılabileceğinin yine aynı belgede gösterilmemesi halinde, adil yargılanma hakkının içerdiği ilkelerin “köprü” görevine sahip olduğunun söylenmesi hiçbir gerçekçi değer taşımayacaktır. YRSB, adeta, adil yargılanma hakkının üzerine inşa edilmiştir ve bu doğru bir yaklaşımdır. Ancak, sadece ilkelerden söz edilmesi, bu hedef ve amaçlara hangi yollara uyularak ulaşılabileceğinin somut olarak gösterilmemesi, büyük bir güvensizlik doğurmaktadır. Bu güvensizlik, YRSB’nin herhangi bir eylem planı içermemesinden ve oluşturulacak “İzleme ve Değerlendirme Kurulu”nun nasıl oluşturulacağı, nasıl çalışacağı ve ürettiği önerilen bağlayıcılığı ve etkililiğinin henüz belirsiz oluşundan da kaynaklanmaktadır.

YRSB ile sürekli biçimde demokrasinin güçlendirilmesinden söz edilmekteyse ve baş ölçütün “uygulama” olduğu belirtilmekteyse de; içerdiği 9 amaç, 63 hedef ve 256 faaliyet ile ilgili somut önermelerin yokluğu, kendisini bir “iyi niyet mektubu” olmanın ötesine taşıyamamaktadır. Dolayısıyla, iddia edilen aksine YRSB herhangi bir “rehber” işlevine sahip değildir.

YRSB’ni inceleyen deneyimli hukukçular, **“geçmişin enkazının üzerine atılmış bir makyajdan ve mevcut vaziyetin itirafından ibaret”** olduğunu, iktidarın uygulamalarına, Cumhurbaşkanının bizzat sözlü olarak yaptığı basın açıklamaları yolu ile Cumhuriyet savcılarını göreve çağırarak hedef gösterdiği kişiler hakkında soruşturma başlatması ve Adalet Bakanlarının İHAM ya da AYM kararlarını tanımadıklarına ilişkin beyanları ile **“yargıyı yönetme kararlılığına”**, kolluk güçlerinin yürüttüğü hukuksuzluklar karşısındaki **“cezasızlık politikasına”**, İçişleri Bakanının polisi silah kullanmaya davet eden açıklamalarına, tutuklamanın bir tedbir değil adeta muhalifleri sindirme ve cezalandırma aracına dönüştürülmesine, HSK’nın düzensiz biçimde yayımladığı kararnamele ile yerleşik kurallara aykırı olarak ve doğal yargıç ilkesini ihlal ederek hâkim ve savcı atamalarına dikkat çekilerek, metne duydukları güvensizliği üzümlere dile getirmişler ve adil yargılanma hakkının kağıt üzerinde kaldığını ileri sürmüşlerdir.

Diğer yandan, stratejisi belirlenen hedeflere, CB kararnamele ile değil, geniş ve etkili bir katılım sağlanarak toplumun tüm kesimlerinin görüş ve gereksinimleri belirlendikten sonra hazırlanacak yasa teklifleri üzerinden TBMM’nin çıkaracağı yasalar ve bunların uygulanmasına yönelik hizmet modelleri ile erişilmesi dileği öne çıkmaktadır.

Ceza Adalet Sisteminin Etkinliğinin artırılması bölümünde yer alan “iddia pazarlığı” yolunun açılmasına ilişkin öneride olduğu gibi, kendine özgü ve bizim hukuk sistemimizden farklı bir adalet düzenine sahip ABD’ye özgü çözüm araçlarının, toplumun hak arama özgürlüğünü esas almak yerine salt adliyenin iş yükünü azaltma yaklaşımı ile hukuk camiası ve üniversitelerce yeterince tartışılmadan “yenilik” olarak tanıtılması, YRSB’nin içerdiği çelişkili tutumu da ortaya koymaktadır. Çünkü, belge, mevzuat değiştirmenin yeterli olmadığını, zihniyet değişiminin gerekliliğini haklı olarak dile getirmektedir.

YRSB ile TBMM’nin ve ilgili toplumsal kurumların işlevinin göz ardı edildiği, Saray’ın ve Adalet Bakanlığı görevlilerinin kendi içlerinde yaptıkları birtakım çalışmaların esas alındığı, avukatlığa giriş

sınavına ilişkin öneride olduğu gibi, değil HSK'nın başından Adalet Bakanı'nın uzaklaştırılması, tıpkı hâkimlik ve savcılık mesleğindeki mevcut durumda olduğu gibi, avukatlık mesleğinin de bu bakanlığa ölçsüz biçimde bağlanmasına yol açıldığı görülmektedir.

OHAL döneminde yayımlanan KHK'ların açtığı sorunların giderilmesi, samimi bir siyasi iradeyi gerektirmekteyken 7145 sayılı yasa ile bazı suçlar bakımından OHAL uygulamalarının sürdürülmeye çalışıldığı bir hukuki ve siyasi ortamda, YRSB'nden toplumun en büyük beklentisinin, "dürüstlük" olduğu unutulmamalıdır. YRSB, OHAL döneminde üretilen hukukun, sistemimizden nasıl temizleneceğinin anahtarını içermemekte, örneğin; OHALİK Komisyonu ile oluşan tıkanıklığı aşmaktan dahi aciz görünmektedir.

İktidarı, kendi kendine hukuk üretmeye değil, sorunların gerçek nedenlerini saptamaya ve bunun için toplumun ilgili tüm kesimlerini değişim sürecine etkili biçimde katmaya, hak arama özgürlüğünün güvencesi olan avukatlara ve barolara daha fazla kulak kabartmaya ve samimiyete davet ediyoruz. Toplumumuzun süslü sözcüklerle bezenmiş bir kâğıt parçası olmaktan başka bir değer taşımayan işlevsiz belgelere değil, dürüstlüğe ve gerçek bir adalet yürüyüşüne gereksinimi olduğunu düşünmekteyiz. Adalete erişen yol, halk olmadan yürünemez, tarih bunu artık hepimize öğretmiştir.